

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

12. detsember 2019*

Eelotsusetaotlus – Eelotsuse kiirmenetlus – Politseikoostöö ja õiguslane koostöö kriminaalasjades – Euroopa vahistamismäärus – Raamotsus 2002/584/JSK – Artikli 6 lõige 1 – Mõiste „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ – Kriteeriumid – Kriminaalmenetluse algatamiseks liikmesriigi prokuratuuri tehtud Euroopa vahistamismäärus

Kohtuasjas C-625/19 PPU,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Rechtbank Amsterdam (Amsterdam esimese astme kohus, Madalmaad) 22. augusti 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. augustil 2019, Euroopa vahistamismääruse täitmise menetluses järgmise isiku suhtes:

XD,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president J.-C. Bonichot, kohtunikud M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (ettekandja) ja N. Jääskinen,

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikku menetlust ja 24. oktoobri 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- XD, esindajad: *advocaat* D. Bektesevic ja *advocaat* T. E. Korff,
- Openbaar Ministerie, esindajad: K. van der Schaft ja N. Bakkenes,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman ja J. Langer,
- Iirimaa, esindajad: G. Hodge ja M. Browne, keda abistas R. Kennedy, SC,
- Hispaania valitsus, esindaja: L. Aguilera Ruiz,
- Prantsuse valitsus, esindajad: A. Daniel ja A.-L. Desjonquères,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* L. Fiandaca,
- Soome valitsus, esindaja: M. Pere,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

- Rootsi valitsus, esindajad: A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, J. Lundberg ja H. Eklinder,
- Euroopa Komisjon, esindajad: S. Grünheid ja R. Troosters,

olles 26. novembri 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24) (edaspidi „raamotsus 2002/584“), artikli 6 lõiget 1.
- 2 Taotlus on esitatud Madalmaades Euroopa vahistamismääruse täitmise raames, mille tegi 27. mail 2019 Åklagarmyndigheten (prokuratuur, Rootsi) kriminaalmenetluse algatamiseks XD vastu.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Raamotsuse 2002/584 põhjendused 5, 6, 10 ja 12 on sõnastud järgmiselt:
 - „(5) Tulenevalt eesmärgist kujundada Euroopa Liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks tuleks kaotada liikmesriikidevaheline väljaandmine ja asendada see õigusasutustevahelise üleandmissüsteemiga. Lisaks sellele võimaldab süüdimõistetute kriminaalkaristuste täitmiseks või kahtlustatavatele süüdistuse esitamiseks uue lihtsustatud üleandmissüsteemi sisseviimine kõrvaldada keerukuse ja võimalikud viivitused, mis on omased praegusele väljaandmiskorrale. Tavapärased koostöösuhted, mis on siiani domineerinud liikmesriikide vahel, tuleks asendada kriminaalasjades tehtud otsuste vaba liikumisega, mis hõlmaks nii kohtuotsuse eelseid kui lõplikke otsuseid vabadusel, turvalisusel ning õigusel rajaneva ala raamistikus.
 - (6) Käesolevas raamotsuses sätestatud Euroopa vahistamismäärus on esimene kindel meede kriminaalõiguse valdkonnas, millega kohaldatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet, mida Euroopa Ülemkogu nimetas õiguslase koostöö nurgakiviks.
- [...]
- (10) Euroopa vahistamismääruse toimimine põhineb suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel. Selle kohaldamise võib peatada ainult siis, kui üks liikmesriik on raskelt ja jätkuvalt rikkunud [EL] artikli 6 lõikes 1 sätestatud põhimõtteid ja kui rikkumise on [EL] artikli 7 lõike 1 alusel kindlaks teinud nõukogu ja sellel on artikli 7 lõikes 2 sätestatud tagajärjed.
- [...]
- (12) Käesolev raamotsus austab põhiõigusi ja järgib põhimõtteid, mida tunnustatakse [EL] artiklis 6 ja mis on kajastatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, eelkõige selle VI peatükis. [...]“.

4 Raamotsuse artiklis 1 „Euroopa vahistamismääruse määratlus ja selle täitmise kohustus“ on sätestatud:

„1. Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.

2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

3. Käesolev raamotsus ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse aluspõhimõtteid, mis on kirja pandud [EL] artiklis 6.“

5 Raamotsuse artikli 2 „Euroopa vahistamismääruse rakendusala“ lõikes 1 on sätestatud:

„Euroopa vahistamismääruse võib teha tegude eest, mida vahistamismääruse teinud liikmesriigis karistatakse vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega, mille maksimaalne pikkus on vähemalt 12 kuud, või kui karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme kohta on otsus tehtud, peab see olema vähemalt nelja kuu pikkune.“

6 Raamotsuse artikkel 6 „Pädevate õigusasutuste määramine“ sätestab:

„1. Vahistamismääruse teinud õigusasutus on vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusasutus, mis on pädev tegema Euroopa vahistamismäärust selle riigi õiguse alusel.

2. Vahistamismäärust täitev õigusasutus on vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutus, mis on pädev Euroopa vahistamismäärust täitma selle riigi õiguse alusel.

3. Iga liikmesriik teatab nõukogu peasekretariaadile, milline on tema õiguse alusel pädev õigusasutus.“

Rootsi õigus

RB

7 Kohtumenetluse seadustiku (rättegångsbalken, edaspidi „RB“) 24. peatükis on vahistamist käsitlevad sätted.

8 Selle peatüki § 13 kohaselt peab kohus niipea, kui prokurör esitab eelvangistuse määramise taotluse, pidama selle taotluse üle otsustamiseks kohtuistung, kuhu kutsutakse kahtlustatav ja tema kaitsja.

9 Sama peatüki § 17 teise lõigu kohaselt võib kohus määrata eelvangistuse ka siis, kui kahtlustatav kohtuistungile ei ilmu.

10 RB 24. peatüki § 20 esimese lõigu punktist 2 nähtuvalt peab taotluse saanud kohus lõpetama eelvangistuse kohe, kui see ei ole enam põhjendatud. Sama peatüki § 20 teise lõigu kohaselt peab prokurör kontrollima kogu eelvangistuse jooksul selle meetme proportsionaalsust ning ta võib selle omal algatusel lõpetada enne süüdistuse esitamist.

11 RB 52. peatüki § 1 kohaselt võib esimeses kohtuastmes tehtud eelvangistuse määramise otsuse kaevata edasi ilma ajaliste piiranguteta. Apellatsioonikohtu otsuse peale võib ilma ajaliste piiranguteta esitada kaebuse Högsta domstolenile (Rootsi kõrgeim kohus) RB 56. peatüki § 1 alusel.

Määrus (2003:1178)

- 12 Raamotsus 2002/584 võeti Rootsi õiguskorda üle määrusega nr 2003:1178, mis käsitleb Euroopa vahistamismääruse alusel isiku üleandmist Rootsis (Förordning (2003:1178) om överlämnande till Sverige enligt en europeisk arresteringsorder; SFS 2003, nr 1178).
- 13 Määruse nr 2003:1178 artikli 2 kohaselt teeb prokurör Euroopa vahistamismääruse nii kriminaalmenetluse läbiviimiseks kui ka vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.
- 14 Vastavalt nimetatud määruse artiklile 3 võib teha Euroopa vahistamismääruse kriminaalmenetluse läbiviimiseks, kui tagaotsitavale on määratud eelvangistus põhjusel, et isikut kahtlustatakse süüteo, mis võib olla karistatav üheaastase või pikema vabadusekaotusliku karistusega.
- 15 Nimetatud määruse artikli 5 lõike 1 kohaselt võib prokurör teha Euroopa vahistamismääruse alles pärast hindamist, kas asjaomasele isikule sellest tuleneda võiv kahju ning sellega kaasnevad menetlustähtjad ja -kulud võivad rikkumise laadi ja raskust ning muid asjaolusid arvestades olla põhjendatud.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 16 Rootsi prokuratuur tegi 27. mail 2019 Euroopa vahistamismääruse kriminaalmenetluse algatamiseks XD vastu, keda kahtlustati selles, et ta osales kuritegeliku ühenduse raames narkootilisi aineid käsitlevate õigusnormide rikkumistes mitme riigi, sealhulgas Rootsi territooriumil.
- 17 Euroopa vahistamismäärus tehti selleks, et täita eelvangistuse määramise otsus, mille oli samal päeval teinud Göteborgs tingsrätt (Göteborgi esimese astme kohus, Rootsi).
- 18 XD vahistati Euroopa vahistamismääruse alusel 28. mail 2019 Madalmaades.
- 19 Openbaar Ministerie (prokuratuur, Madalmaad) esitas järgmisel päeval, st 29. mail 2019 29. aprilli 2004. aasta üleandmiseseaduse (Overleveringswet) põhikohtuasja suhtes kohaldamisele kuuluva redaktsiooni artikli 23 alusel Rechtbank Amsterdamile (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) taotluse Euroopa vahistamismääruse kontrollimiseks.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus väidab esiteks, et põhikohtuasjas Rootsi ametiasutuste esitatud teabest nähtub, et Rootsis osalevad prokuratuuri liikmed õigusemõistmises ja tegutsevad sõltumatult, ilma et oleks ohtu, et nad saavad otseselt või kaudselt individuaalseid korraldusi või juhiseid täitevvõimult.
- 21 Teiseks selgitab see kohus, et kuigi Euroopa vahistamismäärust käsitlevad Rootsi õigusnormid ei näe ette võimalust esitada Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse peale kaebust, saab Rootsi ametiasutuste edastatud teabe põhjal järeldada, et Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsust kontrollitakse eelvangistuse määramise otsuse tegemise ajal, mis eelneb Euroopa vahistamismäärusele.
- 22 Göteborgs tingsrätti (Göteborgi esimese astme kohus) istungil, kus arutati XD kinnipidamist, käsitleti ka Euroopa vahistamismääruse tegemist XD üleandmiseks Rootsi ametivõimudele. Nimetatud kohus hindas XD-le eelvangistust määrates ka Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsust.
- 23 Neid asjaolusid arvesse võttes on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud esiteks küsimus, kas enne prokuratuuri otsust teha Euroopa vahistamismäärus toimunud hindamine, mille on riigisisese kohtuotsuse tegemise ajal läbi viinud kohtunik ja mis puudutab eeskätt Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsust, on kooskõlas 27. mai 2019. aasta kohtuotsuse OG ja PI (Lübecki

prokuratuur ja Zwickau prokuratuur) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) punktis 75 sõnastatud nõuetega, mille kohaselt peab prokuratuuri otsuse peale teha Euroopa vahistamismäärus saama esitada kohtule kaebuse, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele.

- 24 Seoses sellega toonitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuigi käesoleval juhul tehti riiklik vahistamismäärus ja Euroopa vahistamismäärus samal päeval, ei saa välistada võimalust, et riikliku vahistamismääruse otsuse tegemise ja seega Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsuse eelneva kontrollimise ning Euroopa vahistamismääruse tegeliku tegemise vahele jääb teatav aeg, mille jooksul võivad ilmned Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsuse seisukohast olulised uued asjaolud. Sellisel juhul ei pruugi Euroopa vahistamismääruse tegelikule tegemisele eelnev kohtulik kontroll tagada tõhusat kohtulikku kaitset Euroopa vahistamismääruse tegemist käsitleva ebaproportsionaalse otsuse vastu.
- 25 Neil asjaoludel otsustas Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas prokuröri, kes osaleb vahistamismääruse teinud liikmesriigis õigusemõistmises, tegutseb Euroopa vahistamismääruse tegemisega vahetult seotud ülesannete täitmisel sõltumatult ja on teinud Euroopa vahistamismääruse, tuleb pidada vahistamismääruse teinud õigusasutuseks raamotsuse [2002/584] artikli 6 lõike 1 tähenduses, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtunik on vahistamismääruse tegemise tingimusi ja eelkõige selle proportsionaalsust kontrollinud enne seda, kui kõnealune prokurör on vastu võtnud tegeliku otsuse Euroopa vahistamismääruse tegemise kohta?“

Kiirmenetlus

- 26 Euroopa Kohtu esimene koda otsustas 17. septembril 2019 ettekandja-kohtuniku ettepaneku alusel pärast kohtujuristi ärakuulamist lahendada eelotsusetaotluse kohtuasjas C-625/19 PPU kiirmenetluses.
- 27 Olles märkinud, et eelotsusetaotlus puudutab EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise – mis käsitleb vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala – kohaldamisalasse kuuluva raamotsuse 2002/584 tõlgendamist ning seega võib selle lahendada Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23a ja Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud eelotsuse kiirmenetluses, nagu taotleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, lähtus Euroopa Kohtu esimene koda asjaolust, et XD on alates 28. maist 2019 peetud kinni väljaandmise eesmärgil, oodates otsust tema suhtes tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmise kohta, ning tema vahi all pidamine sõltub põhikohtuasja lahendusest.

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 28 Kõigepealt olgu märgitud, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu vahelise koostöö raames Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldab viimasel tema menetluses oleva kohtuasja lahendada. Seda arvestades tuleb Euroopa Kohtul talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastada (4. septembri 2014. aasta kohtuotsus *eco cosmetics* ja *Raiffeisenbank St. Georgen*, C-119/13 ja C-120/13, EU:C:2014:2144, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Käesoleval juhul näib eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtuvat oma küsimuses eeldusest, et raamotsuse 2002/584 artikli 6 lõike 1 tähenduses vahistamismääruse teinud õigusasutuse staatus sõltub eeskätt sellest, kas Euroopa vahistamismääruse tegemise otsus allub kohtulikule kontrollile.
- 30 Siiski ei kujuta kohtulik kontroll Euroopa vahistamismääruse otsuse üle, mille on teinud muu asutus kui kohus, endast tingimust, et selle asutuse saaks kvalifitseerida vahistamismääruse teinud õigusasutuseks raamotsuse 2002/584 artikli 6 lõike 1 tähenduses. Kõnealune nõue ei kuulu selle

asutuse põhikirjaliste ja korralduslike eeskirjade alla, vaid puudutab Euroopa vahistamismääruse tegemise menetlust (12. detsembri 2019. aasta kohtuotsus JR ja YC, C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, punkt 48).

- 31 Niisugust tõlgendust kinnitab 27. mai 2019. aasta kohtuotsus PF (Leedu peaprokurör) (C-509/18, EU:C:2019:457), milles Euroopa Kohus otsustas, et liikmesriigi peaprokurör, kes struktuuriliselt kohtuvõimust sõltumatuna on pädev süüdistust esitama ja kelle staatus selles liikmesriigis tagab talle Euroopa vahistamismääruse tegemisel sõltumatuse täitevvõimust, tuleb kvalifitseerida vahistamismääruse teinud õigusasutuseks raamotsuse 2002/584 tähenduses, ning jättis eelotsusetaotluse esitanud kohtu hooleks muu hulgas kontrollida, kas selle prokuröri otsuste peale on võimalik esitada kaebus, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele.
- 32 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas raamotsust 2002/584 tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui kriminaalmenetluse algatamiseks Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevus on antud asutusele, kes küll osaleb selles liikmesriigis õigusemõistmises, kuid ei ole ise kohus, on tõhusa kohtuliku kaitse nõuded täidetud, kui kohtunik on Euroopa vahistamismääruse tegemise tingimusi ja eelkõige selle proportsionaalsust kontrollinud enne seda, kui kõnealune asutus on vastu võtnud tegeliku otsuse Euroopa vahistamismääruse tegemise kohta.
- 33 Seoses sellega olgu kõigepealt meelde tuletatud, et nii liikmesriikide vastastikuse usalduse põhimõte kui ka vastastikuse tunnustamise põhimõte, mis ise tugineb liikmesriikidevahelisele vastastikusele usaldusele, on liidu õiguses väga olulised, kuna need võimaldavad luua ja säilitada sisepiirideta ala. Konkreetsemalt on vastastikuse usalduse põhimõtte kohaselt iga liikmesriik kohustatud eelkõige vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala osas eeldama – välja arvatud juhul, kui esineb erandlikke asjaolusid –, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eriti liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi (25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Veel olgu märgitud, et raamotsuse 2002/584 põhjendusest 6 nähtuvalt on see raamotsus esimene kindel meede kriminaalõiguse valdkonnas, millega kohaldatakse kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtet, mis on sätestatud ETL artikli 82 lõikes 1, millega asendati EL artikkel 31, mille alusel see raamotsus vastu võeti. Alates sellest ajast on õigusalaane koostöö kriminaalasjades võtnud järk-järgult kasutusele õiguslikud vahendid, mille koordineeritud kohaldamise eesmärk on suurendada liikmesriikide usaldust riiklike õiguskordade vastu, et tagada kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine liidus, vältimaks kurjategijate karistamata jätmist.
- 35 Vastastikuse tunnustamise põhimõttest, mis on raamotsuse 2002/584 ülesehituse alus, tuleneb raamotsuse artikli 1 lõike 2 kohaselt samuti, et liikmesriigid peavad põhimõtteliselt Euroopa vahistamismääruse täitma (16. novembri 2010. aasta kohtuotsus Mantello, C-261/09, EU:C:2010:683, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Nimelt võivad liikmesriigid raamotsuse 2002/584 sätete kohaselt vahistamismääruse täitmisest keelduda ainult raamotsuse artiklis 3 ette nähtud täitmata jätmise kohustuslikel alustel ning artiklites 4 ja 4a loetletud täitmata jätmise vabatahtlikel alustel. Lisaks võib vahistamismäärust täitev õigusasutus seada Euroopa vahistamismääruse täitmise tingimuseks ainult raamotsuse artiklis 5 määratletud tingimused (29. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus Radu, C-396/11, EU:C:2013:39, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Samuti tuleb märkida, et karistusõiguse rikkumises süüdimõistetute või kahtlustatavate üleandmise uus lihtsustatud ja tõhusam süsteem, mis on kehtestatud raamotsusega 2002/584, põhineb teatavate raamotsuses sätestatud nõuete järgimisel, mille ulatust on täpsustatud Euroopa Kohtu praktikas.

- 38 Nimetatud kohtupraktikast nähtuvalt pakub Euroopa vahistamismääruse süsteem tagaotsitavale menetluslike tagatiste ja põhiõiguste kahetasandilist kaitset, sest kohtulikule kaitsele, mis on ette nähtud esimesel tasandil, kui tehakse selline riigisisene otsus nagu riiklik vahistamismäärus, lisandub kaitse, mis tuleb tagada teisel tasandil, kui antakse välja Euroopa vahistamismäärus, mis võib toimuda kohe pärast kõnealuse riigisisese kohtuotsuse tegemist (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 67 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Seoses meetmega, mis nagu Euroopa vahistamismääruse tegemine võib riivata isiku õigust vabadusele, eeldab see kaitse, et otsus, mis vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, võetakse vastu vähemalt ühel nendest kaitse kahest tasandist (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 68).
- 40 Isiku õiguste kaitse teine tasand eeldab, et vahistamismääruse teinud õigusasutus kontrollib vahistamismääruse tegemiseks vajalike tingimuste järgimist ning hindab objektiivselt – võttes arvesse kõiki süüstavaid ja õigustavaid asjaolusid ning ilma et esineks oht, et ta saab väljastpoolt, eelkõige täitevvõimult tulevaid juhiseid –, kas vahistamismääruse tegemine on proportsionaalne (vt selle kohta 27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punktid 71 ja 73).
- 41 Kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigus annab Euroopa vahistamismääruse tegemise pädevuse asutusele, mis küll osaleb selle liikmesriigi õigusemõistmises, kuid ei ole ise kohus, peab vahistamismääruse tegemise otsuse peale ning eelkõige sellise otsuse proportsionaalsuse kontrollimiseks saama selles liikmesriigis esitada kohtule kaebuse, mis vastab täielikult tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele (27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 75).
- 42 Kriminaalmenetluse algatamiseks Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse – mille on teinud asutus, mis küll osaleb õigusemõistmises ja on täitevvõimust vajalikul määral sõltumatu, kuid mis ei ole kohus – peale esitatava kaebuse eesmärk on tagada, et kõnealuse otsuse ja Euroopa vahistamismääruse tegemise tingimuste, eelkõige selle proportsionaalsuse kohtulik kontrollimisel järgitakse tõhusa kohtuliku kaitsega seotud nõudeid.
- 43 Liikmesriikidel tuleb seetõttu tagada, et nende õiguskordades oleks rakendatavate õiguskaitsevahenditega, mis võivad eri süsteemides olla erinevad, tõhusalt tagatud kohtulik kaitse tasemel, mida nõuab raamotsus 2002/584, nagu seda on tõlgendatud Euroopa Kohtu praktikas.
- 44 Seejuures on õiguse andmine esitada eraldi kaebus Euroopa vahistamismääruse tegemise otsuse peale, mille on teinud muu õigusasutus kui kohus, kõigest üks võimalus.
- 45 Raamotsus 2002/584 ei takista liikmesriigil kohaldada Euroopa vahistamismääruse tegemise suhtes oma menetlusnorme, kui see ei lähe vastuollu raamotsuse eesmärgiga ja raamotsusest tulenevate nõuetega (vt selle kohta 30. mai 2013. aasta kohtuotsus F, C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punkt 53).
- 46 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub, et Rootsi õiguskorras on kriminaalmenetluse algatamiseks Euroopa vahistamismääruse tegemise eelduseks isikule eelvangistuse määramise otsus, mille teeb kohus.
- 47 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et Rootsi ametiasutuste poolt talle edastatud teabest nähtub, et eelvangistuse määramise vajalikkuse kindlakstegemiseks tuleb pädeval kohtul hinnata ka muude võimalike meetmete nagu Euroopa vahistamismääruse proportsionaalsust.

- 48 Rootsi valitsus lisab, et kui kohus hindab, kas isikule, keda kahtlustatakse karistusõiguse rikkumises, on vaja määrata eelvangistus, peab ta alati hindama sellise meetme proportsionaalsust. Kui rikkumises kahtlustatav isik põgeneb või ei ela vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumil, on ainsaks põhjuseks, miks prokurör taotleb kohtult selle isiku suhtes vahistamismääruse tegemist, vajadus teha Euroopa vahistamismäärus. Seetõttu puudutab proportsionaalsuse hindamine, mis sel kohtul tuleb eelvangistuse määramise vajalikkuse hindamisel läbi viia, ka Euroopa vahistamismääruse tegemist.
- 49 Nii näib see olevat põhikohtuasjas, sest eelotsusetaotlusest nähtub, et Rootsi kohtutes toimunud istungitel, kus arutati XD kinnipidamist, käsitleti ka Euroopa vahistamismääruse tegemise vajalikkust tagaotsitava üleandmiseks Rootsi ametivõimudele.
- 50 Rootsi valitsus märkis oma kirjalikes seisukohtades ja Euroopa Kohtu istungil, et Euroopa vahistamismääruse alusel tagaotsitaval on õigus kaevata eelvangistuse määramise otsus edasi ilma ajaliste piiranguteta ka pärast Euroopa vahistamismääruse tegemist ja tema vahistamist vahistamismäärust täitvas liikmesriigis. Kui vaidlustatud eelvangistuse määramise otsus tühistatakse, muutub ka Euroopa vahistamismäärus automaatselt kehtetuks, sest see tehti nimetatud otsuse alusel.
- 51 Veel märkis Rootsi valitsus, et kõik kõrgema astme kohtud, kellele esitatakse kaebus eelvangistuse määramise otsuse peale, hindavad samuti Euroopa vahistamismääruse tegemise proportsionaalsust.
- 52 Selliste menetlusnormide olemasolu Rootsi õiguskorras võimaldab tõdeda, et kuigi puudub eraldi õiguskaitsevahend prokuröri otsuse vastu teha Euroopa vahistamismäärus, saab Euroopa vahistamismääruse tegemise tingimuste ja eelkõige selle proportsionaalsuse suhtes kohaldada vahistamismääruse teinud liikmesriigis kohtulikku kontrolli enne Euroopa vahistamismääruse tegemist või selle tegemise ajal või ka hiljem.
- 53 Seetõttu vastab niisugune süsteem tõhusa kohtuliku kaitse nõudele.
- 54 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 34 märgitud, on raamotsus 2002/584 osa üldisest tõhusa kohtuliku kaitse tagatiste süsteemist, mis on ette nähtud muude kriminaalasjades tehtavat õigusalaal koostööd käsitlevate liidu õigusaktidega, mille eesmärk on hõlbustada Euroopa vahistamismääruse alusel tagaotsitaval isikul oma õiguste kasutamist juba enne seda, kui ta antakse üle vahistamismääruse teinud liikmesriigile.
- 55 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta direktiivi 2013/48/EL, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses ning õigust lasta teavitada vabaduse võtmisest kolmandat isikut ja suhelda vabaduse võtmise ajal kolmandate isikute ja konsulaarasutustega (ELT 2013, L 294, lk 1), artikkel 10 paneb vahistamismäärust täitva liikmesriigi pädevale asutusele kohustuse teatada isikule, kelle üleandmist taotletakse, põhjendamatu viivitusega pärast temalt vabaduse võtmist, et tal on õigus määrata kaitsja vahistamismääruse teinud liikmesriigis.
- 56 Neid kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et raamotsust 2002/584 tuleb tõlgendada nii, et nõuded, mis puudutavad tõhusat kohtulikku kaitset, mis tuleb tagada isikule, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmiseks, on täidetud siis, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusaktide kohaselt kohaldatakse vahistamismääruse tegemise tingimuste ja eelkõige selle proportsionaalsuse suhtes selles liikmesriigis kohtulikku kontrolli.

Kohtukulud

- 57 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsust 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta, mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK, tuleb tõlgendada nii, et nõuded, mis puudutavad tõhusat kohtulikku kaitset, mis tuleb tagada isikule, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmiseks, on täidetud siis, kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusaktide kohaselt kohaldatakse vahistamismääruse tegemise tingimuste ja eelkõige selle proportsionaalsuse suhtes selles liikmesriigis kohtulikku kontrolli.

Allkirjad